

Araştırma Makalesi

Sembolik Etkileşim ve Siyasal Modernleşme Bağlamında Türk Modernleşmesinin Sembolik Kodları

Symbolic Interaction and the Symbolic Codes of Turkish Modernization in the Context of Political Modernization

Didem GEYLANI

Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Siyasal Bilgiler Fakültesi

didemgeylani@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-4865-1975>

Makale Geliş Tarihi	Makale Kabul Tarihi
14.11.2025	09.12.2025

Öz

Bu çalışmada sembolik etkileşim teorisinden yola çıkılarak Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda ortaya çıkan modernleşme süreci kadın, harf değişikliği ve şapka gibi semboller üzerinden analiz edilmiştir. Siyasi semboller, ideolojik, kimlik, değer ve siyasal tutumların toplum nezdinde anlamlandırılmasında etkin araçlardır. Türkiye Cumhuriyeti de modernleşme hedefleri çerçevesinde geçmişle olan kültürel bağlarını koparıp, yeni bir siyasal kültür programı oluştururken çeşitli sembollere başvurmuştur. Bu çerçevede kadın, Batılılaşma çabası içinde olan toplumsal dönüşümün sembolü olarak kullanılmıştır. Harf devrimi, sembolik olarak yeni iletişim biçimini oluşturmak ve kültürel hafızayı dönüştürmek üzere kurgulanmıştır. Şapka giyme zorunluluğunun getirilmesi ile şapka siyasi bir sembole dönüştürülmüş ve modern bireyin görsel simgesi olarak kabul görmüştür. Semboller çok sesli, çok anlamlı ve bağlamsaldır. Modernleşmenin sembolü olarak çalışmada ele alınan kadın sembolü, Harf Devrimi ve Şapka Kanunu bağlamında ele alınan ifadeler sembollerin çoklu muhtevasını ortaya koymaktadır. Mezkur semboller modernleşme fikrini topluma benimsetmenin hem ikna edici hem de zorlayıcı aracı olarak kullanılmıştır. Böylece Doğu ile Batı arasındaki ayrım belirginleştirildiği gibi geleneksel ve modern farkını ifade eden güçlü siyasi semboller olma fonksiyonunu üstlenmiştir. Bu bağlamda çalışmada, sembollerin çok anlamlılığına vurguda bulunularak Türk modernleşmesinin kullanmış olduğu birçok temsil arasından üç tanesi başat olarak seçilmiş ve bu sembollerle siyasal dönüşüm ve kimlik inşasının nasıl gerçekleştirildiği tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sembolik etkileşim, siyasal sembol, modernleşme, Türkiye, Cumhuriyet.

Abstract

This study analyzes the modernization process that emerged during the founding of the Republic of Türkiye through symbols such as women, the alphabet reform, and the hat, based on symbolic interaction theory. Political symbols are effective tools in the interpretation of ideology, identity, values, and political attitudes within society. The Republic of Türkiye also resorted to various symbols while severing its cultural ties with the past and creating a new political culture program within the framework of its modernization goals. In this context, women were used as a symbol of social transformation in the effort to become Westernized. The alphabet reform was designed to create a new form of communication and transform cultural memory symbolically. With the introduction of compulsory hat-wearing, the hat became a political symbol and was accepted as the visual symbol of the modern individual. Symbols are polyphonic, multi-meaningful, and contextual. The symbol of women, which is examined in this study as a symbol of modernization, and the statements examined in the context of the Alphabet Reform and

Önerilen Atıf /Suggested Citation

Geylani, D., 2025, Sembolik Etkileşim ve Siyasal Modernleşme Bağlamında Türk Modernleşmesinin Sembolik Kodları, Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, 60(4), 4693-4708.

the Hat Law reveal the multiple meanings of symbols. These symbols have been used as both persuasive and coercive tools to instill the idea of modernization in society. Thus, they have served as powerful political symbols that express the difference between the traditional and the modern, while also highlighting the distinction between East and West. In this context, the study emphasizes the multiplicity of meanings of symbols and selects three of the many representations used in Turkish modernization as primary examples. It then discusses how political transformation and identity construction were achieved through these symbols.

Keywords: Symbolic interaction, political symbol, modernization, Türkiye, Republic

1. Giriş

Modernleşme siyasal, iktisadi, toplumsal, felsefi değer yargılarını içeren oldukça kuşatıcı, dönüştürücü ve baskın tarihsel bir olgudur. Mevcut sosyo-politik hadiseleri açıklamak, anlamak ve analiz edebilmek için modernleşmenin ne olduğunun ortaya konulması zorunludur. Tarihsel ve küresel gerçekliğe tekabül eden modernleşme akıl, birey, sekülerlik, ulus-devlet, hukukun üstünlüğü gibi unsurları içerir. Türk modernleşme süreci, anılan evrensel modernleşme olgusundan bağımsız olarak ele alınamaz. Bu nedenle modernleşme, sekülerizm, ulus-devlet, milli kimlik gibi hususları bir arada tartışarak Türkiye’de gelişen modern dönüşümleri anlamak mümkündür.

Modernleşme, anlaşılacak bakımından zikredilen kavramların bir arada tartışılmasını gerektirmektedir. Ancak çalışmada, modernleşmeyi oluşturan ve içeriğine renk veren semboller ve inşa edilen anlamları tartışılarak, bu bağlamda Türk siyasetini dizayn eden temel sembol setleri ele alınıp, seçilen semboller derinlemesine araştırılmıştır. Nitekim Osmanlı’dan Türkiye Cumhuriyeti’ne yaşanan bütün siyasal ve sosyal hadiseler kendilerini dilsel ve sembolik olarak ifade etmişlerdir. Bu bağlamda sosyal teoride ortaya konan güçlü yaklaşımlardan biri olan sembolik etkileşim esas alınarak Türk siyasetinde yaşanan modern dönüşümlerin sembolik çerçevesi ele alınmıştır. Bu çerçevede ilerililik, gericilik, geleneksellik, modernlik, laiklik, bilim, akıl, çağdaşlaşma, özgür birey, cumhuriyet kadını gibi ifadelerin karşılığı olan semboller bir arada değerlendirildiğinde, Cumhuriyet Türkiye’sinin siyasal değişim izliğini oluşturmak mümkün olacaktır.

Sembolik etkileşim yaklaşımı ile anılan hususları tartışmak ve analiz edebilmek için öncelikle sosyal bilim literatüründe sembollerin ne anlama geldiği ve buna bağlı olarak sembolik etkileşimin nasıl bir yöntem olarak kullanıldığının ele alınması gerekmektedir. Sembolik etkileşim yaklaşımı ele alındıktan sonra siyasal sembolizm ve siyasi sembollerin neler olduğu ve hangi amaçlarla kullanıldığına değinilmektedir. Ardından çalışmamızda Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşu ve Tek Parti döneminde modernleşme anlamında değişim ve dönüşümü sağlayan farklı olgular kendilerine has semboller ile analiz edilmektedir. Ancak modernleşmeyi anlatan somut olgulara dair semboller içinde kadın, Harf Devrimi ve Şapka Kanunu esas alınarak değerlendirmeler yapılmış ve bu yönüyle çalışmamızın sınırları oluşturulmuştur. Çalışmada kadın, harf değişikliği ve şapka gibi siyasi semboller, sembolik etkileşim yaklaşımı ile analiz edilmiştir.

2. Sembolik Etkileşim

Semboller, özel temsillerdir. Bir bakıma kavramların, söylemlerin ya da ideolojilerin referansları olarak da tanımlanabilir (Aslan, 2022, s. 387). Sembol genel olarak, “insanlar için öğrenilmiş bir anlam ve değere sahip bir uyaran olarak tanımlanır ve insanın bir sembole tepkisi, duyu organlarının fiziksel uyarımı yerine, sembole verilen anlam ve değer üzerinden olur.” (Rose, 1962, s. 5). Bu tanımdan da anlaşılacağı gibi sembol, salt bir uyaran olmayıp kendisine atfedilen değer üzerinden anlam kazanır. Semboller, insanlar arasında dilsel bir iletim aracı olduğu kadar, ortak değerleri ifade eden, toplumsal uyumu kolaylaştıran ve insanın bir diğerini anlamasını sağlayan araçlardır. Semboller aracılığı ile insanlar, yaşadıkları dünya ve çevre ile etkileşim kurarlar. Bu etkileşim sadece fiziksel olmayıp sosyal içeriğe de sahiptir. Böylece sosyalleşme ve iletişim kurma olanaklı hale gelir ve insanlar somut ve soyut değerlerini, üretimlerini ve düşüncelerini koordine ederek, paylaşarak semboller aracılığı ile ortak anlam inşa ederler (Hall, 1972, s. 37).

Toplumsal hayatta sembollerin yüklenmiş olduğu anılan bu roller, sosyal ve siyasal olguları anlamak bakımından temel bir husus olarak sosyal bilimlerin konusunu teşkil etmektedir. Sembollerini esas alarak sosyal etkileşimi açıklama ve anlama çabası sembolik etkileşimcilik yaklaşımını doğurmuştur. İnsan davranışlarının bireysel ve grup dinamikleri içinde incelenmesi ve anlaşılmasına yönelik yapılan çalışmalar, süreç içinde sembolik etkileşimciliği önemli bir yaklaşım olarak konumlandırmıştır.

Sembolik etkileşimcilik, bu bağlamda George Herbert Mead, John Dewey, W. I. Thomas, Robert E. Park, William James, Charles Horton Cooley, Florian Znaniecki, James Mark Baldwin, Robert Redfield ve Louis Wirth gibi önemli Amerikalı düşünürler tarafından başat bir ekol olarak geliştirilmiş ve sosyal bilimlerde gerçekliği anlamının önemli bir kapısı olmuştur. Anılan bu düşünürlerin çalışmalarının genel çerçevesini, bütün farklılıklara rağmen grup yaşamının dinamikleri oluşturmaktadır. Sembolik etkileşimcilik grup yaşamında oluşan sembollere dair atıfları ve anlamları açıklayan, yorumlayan ve analiz eden teori, yöntem ve teknik olarak da süreç içerisinde anlam genişlemesine uğramıştır. İnsanlar arasındaki etkileşimde sembollere dair ortaya çıkan ortak anlam setleri, sembolik etkileşimciliğin ana temasını oluşturmaktadır. Sembolik etkileşimde araştırma konusu olan anlam, “insanların etkileşim halindeyken tanımladıkları faaliyetler aracılığıyla oluşan” sosyal ürünlerdir (Blumer, 1969, s. 1-5).

Sembollerin anlamları sosyal olarak kurulduğundan hem söylem hem de eylemleri, sözlü ve sözlü olmayan olarak içermektedir. Bu noktada Chicago Okulu, sembolik etkileşim olgusu üzerinden perspektif geliştirerek, onu pragmatist geleneğin kapsamında bir tez olarak ortaya koymuştur. Zira Chicago Okulu ve pragmatist yaklaşıma göre, bilgi somut gerçekliğin referansı olmaktan ziyade uzlaşıya aittir. Bu çerçevede bilgi, öznenen bağımsız bir gerçek olmaktan ziyade toplumsal etkileşim sürecinde üretilen anlam alanıdır (Meyer, 2020, s. 53). Bilgi, soyut nesnel gerçekliğe sahip bir olgu olmaktan çok yaşam pratiklerinde ortaya çıkan, ihtiyaçlara göre aktif olarak oluşan canlı bir süreçtir (Baert, 2005, s. 129). Bu yönüyle pragmatist epistemoloji, sembolik etkileşimi derinden etkileyen bir yaklaşım olmuştur. Zira sembolik etkileşimcilik, birey ve toplumun bir ve bütün olduğunu ve anlamın da bu güçlü bağlamda ortaya çıktığını iddia etmektedir. Sembolik etkileşim, anılan bu boyutuyla sosyal araştırmaların nesnel gerçekliğini anlamaya değil, toplumsal hayatta bireyler arasında etkileşimden ortaya çıkan anlam üretim süreçlerine odaklanır (Pascale, 2011, s. 78).

George Herbert Mead tarafından ortaya konulan pragmatizm, daha çok insan eylemlerinin potansiyeli üzerinde durur. Çünkü ona göre, birey toplumsal rollerin yönlendirdiği pasif bir alıcı olmaktan ziyade eylemlerin yaratıcısı ve sosyal olguların aktif bir aktörüdür. Böylece Mead, insanı açık olarak toplumsal ve bireysel eylemlerin ana öznesi olarak konumlandırmıştır. Ancak buna rağmen bireysel tercihler, toplumsal normlar, beklentiler ve değerlerin içselleştirilmesini de gerektirmektedir. Mead, buna benliğin sosyal olanla ilişkili olması bakımından “genelleştirilmiş öteki” demektedir. Zira toplum tarafından kabul görmek ve anlaşılabilirlik için birey, öteki tarafından tanımlanabilir şekilde sunmak zorundadır. Toplumsal yapı içinde tanınabilmek için sosyal roller ve beklentilere uygun davranışlar ortaya koymak gerekmektedir. Mead’e göre, bu süreç içinde genelleştirilmiş öteki olarak birey hem öz kontrolünü hem de sosyal kontrolünü gerçekleştirebilmek için anılan süreci içselleştirmek zorundadır (Mead, 1913; 1962).

Amerika’da gelişen, John Dewey ve William James tarafından temsil edilen pragmatist ekol, sembollerin anlamları ve sosyal etkileşim hakkında araştırma yapan filozof ve sosyal bilimciler üzerinde derin etkiler bırakmıştır (Reynolds, 2003). Bu yeni pragmatist anlayış, geleneksel bilgi ve hakikat anlayışını değiştirerek varlığa dair bilginin bir tür “izleyici bilgisi” olmadığını, izleyici olarak insanın bireysel ve toplumsal süreçlerde bilgiyi ürettiğini ve kendi yorumunu katarak hakikati kurduğunu iddia eder. Açıkçası gerçekliğin objenin özelliği olmayıp, subjektif olarak yaratılan bir değer olduğunu savunurlar. "Gerçek, aslında, çoğunlukla bir kredi sisteminde yaşar. Düşüncelerimiz ve inançlarımız, hiçbir şey onları sorgulamadığı sürece 'geçer', tıpkı banknotların kimse onları reddetmediği sürece geçmesi gibi" (James, 1948, s.163-164). Pragmatizmle birlikte hakikate dair anlayış, ulvi ve yüce olandan gündelik ve sıradan olana indirgenmiş olmaktadır. Sembolik etkileşim, pragmatizmi anılan bu hakikat anlayışı çerçevesinde toplumsal süreçlerde ortaya çıkan bilgiyi, paradoksal olarak kartezyen tarzda temellendirmeye çalışır (Helle, 2005, s. 35-36).

Pragmatizm dışında sembolik etkileşimin beslendiği ana felsefelerden bir diğeri kartezyen düalizmdir. Karşıt bu iki felsefi okuldan beslenen sembolik etkileşim, toplumsal araştırmalarda çelişik yaklaşımların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Sembolik etkileşimin pragmatizmden beslenerek yorumlayıcı bir tarz oluşturmaya, postyapısalcı yaklaşımı ortaya çıkarırken kartezyen düalizmden aldığı modernist hakikat anlayışı nicel bilimsel araştırma modellerinin gelişmesini sağlamıştır. Böylece sembolik etkileşim bir yandan pragmatizm diğer yandan kartezyen epistemolojik yaklaşımlarını bir arada kullanarak farklı kavram ve teorilerin sosyal olguları araştırma ve anlamada kullanılması sonucunu yaratmıştır (Pascale, 2011, s. 103). Sembolik etkileşim kartezyen felsefenin yaratmış olduğu, analitik tümevarım yöntemini

kullanarak açıklamaya çalıştığı olgulara objektif bir temel sunmaya çalışır. Ancak öte yandan pragmatik bir tarzda olguları nitel olarak yorumlayarak yorumsayıcı tekniklere müracaat eder. Etnografya çalışmaları, katılımcı gözlem, odak grupları, yaşam öyküsü, yapılandırılmamış gözlem gibi nitel yorumsamacı yaklaşımın tipik örnekleridir (Pascale, 2011, s. 8).

Pragmatizm ve kartezyen düalizmden etkilenen sembolik etkileşim, günümüzde daha çok Charles Horton Cooley'in "ayna benlik" kavramı ve Herbert Blumer tarafından yorumlanan Mead'in sosyolojik bakış açısının bir sentezidir. Mead'in psikolojik bir sorun olan özne-nesne ayrımını sosyolojiye doğru genişletmesi, özne ve nesne ayrımına teorik bir çözüm bulma çabasıdır. Cooley, Mead'in bu anlayışını kullanarak çağdaş sembolik etkileşimi, sosyal olayları analiz etmede bir araç olarak kullanmıştır (Helle, 2005, s. 53). Mead ve Cooley "ayna benlik" kavramının bireylerin, önemli diğer insanların yargılarını özümsemekten kaynaklanan öz-kavramlarını oluşturduğunu iddia eder. Birey başkalarıyla etkileşim kurmadan öz-kavramlarını oluşturamaz. Nitekim öz-kavramlar, "ben" ve "beni" (*me*) birleştiren bir süreçte dilin bir işlevi olarak oluşur. Mead'e göre doğuştan bir "ben" yoktur, ben öteki ile etkileşim kurduğumuzda, yani sembolik etkileşim yoluyla oluşur. "Beni" (*me*) ise bireyin içindeki örgütlü toplumdur. Mead burada, Blumer'in ifadesiyle bireyin kendisini nasıl gördüğünü esas alan kişisel bir "ben" ile başkaları tarafından nasıl görüldüğünü hayal ettiği sosyal bir "ben/beni" arasında ayrım yapar (Blumer, 1969, s. 70-77). Mead, kim olduğumuzun sadece iç gözlem yoluyla gerçekleştirilemeyeceğini, bu noktada kendi portremizi diğer insanlara nasıl gördüğümüz üzerinden zihnimizde çizdiğimizi öne sürer. Sembolik etkileşimciler çizilen bu portreyi "ayna benlik" olarak tanımlar (Mead, 1962).

Mead, "*Mind, Self, and Society*" adlı kitabında dilin, üç temel insan özelliği olan düşüncenin, benlik kavramının ve topluluğun sembolik etkileşim aracılığıyla oluşturulduğunu savunmaktadır. Nitekim Mead'a göre bahsedilen olgular iletişim kurularak inşa edildiği için, sembolik etkileşim olmadan günümüzdeki haliyle insanlık mevcut olmazdı. Bu noktada sembolik etkileşim, konuşmaktan daha öte bir kavramdır. Konuşmanın yanında, kullanılan dil ve jestler uyaran ve tepki beklentisi içerdiğini iddia eder (Mead, 1913; Mead, 1962).

Sembolik etkileşimciliğin kökleri Mead'in çalışmalarına dayanmakla birlikte, sembolik etkileşim terimini ilk kez kullanan Herbert Blumer'dir. (Järvinen, 2020, s. 31). Zira Blumer, 1937 yılında sembollerin kullanımına yönelik Chicago Üniversitesi'nde gerçekleştirilen çalışmayı "sembolik etkileşim" olarak adlandırmıştır (Platt, 1996, s. 120-121). Sembolik etkileşimcilik yaklaşımının üzerinde yükseldiği üç temel ilke Blumer (1969) tarafından ortaya konulmuştur. Bunlar anlam, dil ve düşünme olarak ele alınan temel ilkelerdir. Bu ilkelerden ilki, insanların nesnelere, onlar için taşıdığı anlama göre davranmasıdır. Ona göre, insanlar diğer insanlara veya nesnelere yükledikleri anlamlara göre davranış gösterirler. Burada önemli olan insanların başkalarını veya nesneleri yorumlama biçimidir. İkinci ilke, nesnelerin ifade ettikleri anlamların, zaman içinde insanların toplumsal etkileşimi sonucunda üretilmesidir. Nesnelerin doğasında anlam yoktur, anlam dil kullanımıyla oluşturulur. Diğer insanlarla konuşarak yani sembolik etkileşim aracılığı ile anlam oluşturulur ve bu anlamın nesneyle mantıksal bir bağlantısı olmayabilir. Semboller, toplumsal etkileşime sahip insanlar için öğrenilmiş bir anlam ve değere sahip uyarıcılardır (Griffin, 2012, s. 54). Ancak dil kullanımı ile anlam atfedilir ve bir söylem evreni oluşturulur. Bu noktada bilmenin kapsamı, onu isimlendirmenin kapsamına bağlıdır. Üçüncü ilke ise, bireysel düzeyde anlam, kurulan etkileşim sonucunda yorumlayıcı süreçler aracılığıyla değişir. Mead için düşünme, içsel diyalog ya da zihinleme (*mind*) olarak ortaya çıkan (Mead, 1962) içsel bir konuşma olarak sembollerin yorumlanmasıdır.

Zihinleme insanın diğerlerinin tepkilerini tahmin etmeye çalışırken, bir sonraki hareketi zihinde prova etmesinde geçen zamansal duraklamadır. Bu süreçte insan anlamları otomatik olarak benimsemez, birey içinde bulunduğu durum ve eylemler doğrultusunda anlamları seçer, düzenler, dönüştürür ya da reddeder (Järvinen, 2020, s. 31).

3. Siyasal Sembolizm

Siyasal sembolizmin konusunu sembollerin toplumun siyasi tercihlerini, kimliklerini ya da davranışlarını nasıl etkilediği oluşturur. Bu bağlamda siyaset biliminin temel çalışma alanları olan milliyetçilik, kurumsal meşruiyet, siyasi bağlılık, siyasi tutum ve davranışlar, sosyal hareketler ve seçim davranışları konuları siyasal sembolizmin de çalışma alanını oluşturur. Siyasi semboller ise, davranış, tutum, ideoloji, söylem, siyasi bir kurum ya da bir inancı temsil eden herhangi bir işaret, jest, kelime ya

da nesne olabilir. Nitekim semboller bahsedilen unsurlara yönelik kısaltılmış referanslar ve temsildir. Semboller, insanlara dünyayı, siyasal sistemleri anlama noktasında kolaylık sunar. En belirgin siyasal sembolere bayrak, ulusal marşlar, kral ve kraliçeler, ulusal kahramanlar örnek gösterilebilir. Toplumsal hayatta yer alan her sembol bir yönüyle siyasal anlam taşır. Bu noktada belli bir amaç için oluşturulmuş ve bağımsız olarak var olan ancak süreç içinde sembolik anlam kazanmış siyasal sembollerden bahsedilebilir. Bayrak, belli bir amaç için oluşturulmuş bir siyasal semboldür (Theiler, 2017, s. 632-634). Çalışmanın konusunu oluşturan kadın, harf değişikliği, şapka Türk modernleşmesinin süreç içinde sembolik anlam kazanan siyasal sembollerini olarak örneklendirilebilir.

Devletler ve toplumsal hareketler kimlik oluşum sürecinde toplumu harekete geçirmek ve meşruiyetlerini güçlendirmek için siyasette sembolere başvurur. Siyasi liderler ideolojilerini yaymak, meşrulaştırmak ve destek kazanmak için en etkili araç olarak siyasal sembollerini kullanır (Aslan, 2022, s. 387-398). Semboller aracılığıyla inşa edilen dilsel anlam, siyasal sembolizm ile basit ve anlaşılabilir bir şekilde ifade edilir. Kertzer, siyaseti, toplumu şekillendiren sembollerini anlama sanatı olarak tanımlamakta ve bir başkanlık seçiminde, aslında seçtiğimiz şeyin en usta sembol yapıcısı olduğunu öne sürmektedir (Kertzer, 1988, s. 2,6). Nitekim siyasetin ayrılmaz bir parçası olan sembollerin anlamının basitleştirilmesi, toplumun siyasal süreçlere yönelik algısını belirler ve semboller devlet ve toplum arasında etkileşim oluşturur (Aslan, 2022, s. 387).

Sosyal düzenin ne olduğu ve nasıl oluşturulduğuna dair yapılan sosyal bilimsel tartışmaların kadim geçmişi bulunmaktadır. Özellikle modern toplumlarda belirgin olan sosyal düzen, toplumsal tahayyülde yer alan ahlak, ritüel, olay, olgu ve nesnelere yüklenen sembolik anlamlar gibi birçok unsurdan beslenmektedir (Cohen, 1979, s. 99). Ancak modern toplumlarda uyum, sosyalleşme ve anlam oluşturan en önemli varlık dildir. Zira kültürel sembol sistemleri ve bunlara ait anlamlar dil aracılığıyla varlık bulur. Kültürel sembol sistemi içinde tarihten gelen geleneksel, etnik ve sosyal bileşenler anlamını dil ile ortaya koyar. Bu bağlamda bireysel ve toplumsal kimlikler, aidiyetler, bayrak, devlet, millet gibi hususlar semboller aracılığı ile modern imgelemi oluşturur. Tüm bu hususlar, gündelik hayatın içinde açık ya da muğlak olarak yer alırlar (Hall, 1997).

Sosyal düzen, ahlak ve hukuk gibi modern mefhumların siyasal içerikleri oldukça baskın ve belirgin olduğu için siyasal sembolizmin odağında yer almaktadır. Siyasal sembolizm, bireyin ya da toplumun siyaset hakkındaki duygu, düşünce ve davranışlarını değiştirmesine neden olan etkiye sahip temsilleri incelemektedir. Bunlar genel olarak siyasal semboller olarak nitelendirilerek sosyal olguları analiz etmede kullanılır. Siyasal kültürün en temel unsurlarından biri olan siyasal semboller bireyin ya da toplumun değerlerini, ideallerini ve fikirlerini ifade eder, toplumdaki insanların birleşmesini sağlar ve siyasal davranışları yönlendirir (Zaslavskaya, 2022, s. 106).

Siyasal semboller, insanın ne yaptığı ve onu neyin çevrelediğini, beslediğini bilmesi noktasında dikkat çekicidir. İnsan anılan bu sembollerini, anlamadan, yorumlamadan ve bilmeden kendisini tam olarak anlayamaz. Bu nedenle insan, öncelikle siyasal sembollerini oluşturur ve ardından bu semboller insanı besler, geliştirir ya da çarpıtır. İnsan, semboller aracılığı ile kendisi hakkında yeni bir anlayışa yönelir ve kendi gerçekliğini yorumladığı bir referans çerçevesi inşa eder (Edelman, 1964, s. 1; Klatch, 1988, s. 140). Bu yaklaşıma göre benlik insanda doğuştan yoktur, insan toplumla etkileşim kurarak benliğini sosyal olarak inşa eder. İnşa edilen benlik aracılığı ile kişi dünya görüşü oluşturma sürecinde sembollerini geliştirir (Cohen, 1979, s. 99). Sembollerin anlamlandırılma süreci, birey tarafından gerçekleştirilmemekle birlikte, birey “beni”yi (bireyin içindeki örgütlü toplum) esas alarak anlamlandırma sürecini toplumsal olarak gerçekleştirmektedir. Nitekim toplumsal olarak anlamlandırılmış semboller bireye sunulmaktadır. Bu noktada aynı semboller, farklı toplumlar tarafından farklı anlamlandırma sürecine girmektedir. Farklı toplumlarda bulunan ve farklı anlamlandırılmış sembolere sahip bireylerin siyasal sistemi içselleştirmesi ve siyasal etkinlik duygusu farklılık gösterebilmektedir (Geertz, 1973).

Devlet, siyasal otorite olarak semboller aracılığı ile arzuladığı kimliği inşa etme çabasına girer. Böylece kendi otoritesini meşrulaştırmaya çalışır. Bu süreçte toplumsal aktörler ve bireylerle iş birliği yolunu tercih ettiği gibi güç kullanarak amaçlarını gerçekleştirme yoluna gidebilmektedir (Aslan, 2022). Bu noktada sembolik uygulamalar, bir ya da birden fazla ve bazen de birbiriyle çelişen amaçlara hizmet edebilmektedir. Siyasal otorite tarafından meşruiyeti güçlendirmek için kullanılan semboller zorlayıcı

ya da ikna edici amaçlar için kullanılabilir. Sembollerin anlamları ve işlevleri sabit olmayıp farklı amaçlar için yeniden yorumlanabilmektedir. Semboller çok sesli ve bağlamsal olduğundan, aynı sembole farklı anlamlar yüklenebileceği gibi sembolün anlamı belirsiz de kalabilir. Örneğin, Kertzer (1988, s. 69), sembolün anlamının belirsiz olmasını faydalı bulmaktadır. Zira ona göre, sembolün anlamının belirsiz olması, aynı sembolün farklı gruplara hitap edebilmesini sağlar. Cohen (1979, s. 87) ise, sembollerin farklı anlamlara atıfta bulunması ve kesin bir anlamının olmamasının sembollerin gücünü oluşturduğunu iddia etmektedir. Hart (1999)'ın sembollerin anlamının nadiren monolitik olduğu iddiası, sembollerin çok anlamlı ve belirsizliğini destekler niteliktedir.

Semboller sosyal düzeni inşa etmek gibi işlevlerinin yanı sıra, toplumsal hayatta umudu artırmakta ve beklenti oluşturmaktadırlar. Siyasetçiler iktidara gelmek, iktidarlarını sürdürmek ve toplumsal hayatı düzenlemek için sıkça siyasal sembollere başvurur. Bu bağlamda ortaya çıkan dört aşama bulunmaktadır. Birincisi belli olaylar ve nesneler mevcut iktidarı meşrulaştırmak için bir araya getirilerek anlam bütünlüğü kurulmaktadır. İkinci aşamada sosyal-siyasal sorun alanları tespit edilmekte, üçüncü ve dördüncü aşamada bu sorunların oluşturduğu tehditlerin açık kılınması ve nihayetinde çözüm önerilmesi sembolik anlam sürecinde iktidara duyulan ihtiyaca işaret eder (Choudhury, 2004, s. 80).

4. Türk Modernleşmesinde Siyasal Semboller: Kadın, Alfabe, Şapka

Türkiye Cumhuriyeti kuruluşundan itibaren yeni bir sosyal düzen inşa etme, çağdaşlaşma ve Batı tipi birey yaratma hedefi çerçevesinde modern, seküler ve bilimsel olduğunu varsaydığı siyasi sembollere sıkça başvurmuştur. Ancak bu süreç Cumhuriyetin kuruluşundan önce Osmanlı'nın son iki yüzyılında fark edilen ve modernleşme ya da Batılılaşma olarak algılanan sosyo-politik bir pratik oluşturmıştır. Cumhuriyet Türkiye'si ise bu sürece ivme kazandırmak amacıyla yeni argümanları belli sembolik biçimler üzerinde inşa etme çabası içine girmiştir. Anılan değişim ve dönüşüm kesintisiz bir süreç olup günümüze kadar farklı boyutlarıyla varlığını sürdürmektedir.

Osmanlı İmparatorluğu'nda modernleşme olgusu, elit sınıfın Batı dünyası karşısında yaşamış olduğu güç kaybını fark etmesinin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Osmanlı İmparatorluğu gerileme sürecinde Batı dünyasının teknolojik üstünlüğünü kabul etmiş ve Batılılaşmaya yönelik çeşitli reformlar gerçekleştirmeye başlamıştır. Batı tarzını esas alan uzun süreli reformlar 1789-1807 yılları arasında tahta olan III. Selim tarafından başlatılmıştır. Reformlar ilk olarak Avrupa tarzı büyük bir ordu oluşturmak amacıyla askeri alanda gündeme getirilmiştir. Devamında bu reformların II. Mahmut döneminde (1808-1839) hayata geçirildiği görülmektedir. Öncelikle askeri alanda başlatılan reformları idari, eğitim ve hukuk alanındaki reformlar takip etmiştir. Batılılaşma yanlısı reformların en temel amacı gerilemeye başlayan İmparatorluğu kurtarmaktır (Zürcher, 2017; Lewis, 1968; Eryılmaz, 2017). Osmanlı teknolojik anlamda Batı'nın üstünlüğünü kabul etmişti ve içinde bulunduğu olumsuz durumdan kurtulmak için Batılılaşma sürecini başlatmıştır (Tunaya, 1983, s. 238). Batılılaşmayı esas alan reform sürecinde, kılık kıyafetten, ölçü birimlerine, alfabaya, kadının kamusal alanda daha görünür olmasına ve okullaşmaya kadar çeşitli semboller kullanılmıştır. Anılan bu semboller bir yönüyle yeni bir insan, toplum ve siyasal sistem tahayyülünün göstergesidir.

18. yüzyılın sonundan itibaren başlayan Türkiye tarihine ait anılan dönüşümün simgesi olan anlatılar, benzer şekilde Türkiye Cumhuriyeti'nin siyasal diline ve politikalarına da nüfuz etmiştir. Cumhuriyet döneminde gerçekleştirilen modernleşme süreci büyük oranda Osmanlı İmparatorluğu'nda ilan edilen Tanzimat Fermanı ve sonrasında gelişen Birinci ve İkinci Meşrutiyet hadiselerinin sonucudur (Ateş, 2010, s. 47). Batının üstün olmasını kabul etme ve İmparatorlukta yaşanan sorunların Batı yöntem ve tekniğiyle çözebileceği olarak ifade edilen ve Osmanlı'dan Cumhuriyete miras kalan Batılılaşma süreci, Türk modernleşmesi kavramıyla anılmaktadır. Nitekim bu süreç bir sürekliliğe sahiptir, yani Osmanlı'da başlayıp Cumhuriyetle devam eden bir özellik gösterir (Karakaş, 2022, s. 111).

Osmanlı İmparatorluğu'nda Batılılaşma düşüncesine yönelik farklı tutum ve düşünceler ortaya çıkmıştır. Yeni Osmanlılar olarak adlandırılan grup, Batı'nın teknolojik anlamda üstün olduğunu ve sadece teknolojik bir aktarım noktasında Batılılaşmayı kabul etmektedirler. Onlara göre, teknoloji dışında yani Batı kültür ve değer noktasında Osmanlı'dan üstün değildi. Aktarılacak olan teknoloji ile geleneksel değerlerin işlenmesine büyük önem verilmesini savunmaktaydılar. Ancak tam batılılaşma yanlıları ise, geleneksel değerlerin önemini kaybettiğini ve çağın gereklerine uygun olmadığını öne

sürerek her anlamda Batılılaşmanın gerçekleşmesini istemekteydiler. Batılılaşmanın teknoloji transferinden ibaret olmadığı, toplumu yeniden yapılandıran bir süreç olduğu düşünülmekteydi. Bu bağlamda Batılılaşma yanlıları, toplumdaki geleneksel değer ve sembolleri reddeden yeni bir fert yaratmayı arzuluyordu. 1912 yılında hazırlanan Batıcıların “Programı”, Atatürk reformlarının bir taslağı olarak kabul edilmiştir. Bu programda Cumhuriyet döneminde uygulanan reformların zeminini oluşturan maddeler yer almaktadır. Programda genel olarak geleneksel değerlerin terkedilmesi ve modern değerlerin benimsenmesi, fes yerine ulusal bir başlık kullanılması (şapka), kadınlara haklar tanınması, tekke ve zaviyelerin kapatılması, laik eğitim sistemini esas alan okulların açılması ve medreselerin kapatılması, dilde reform yapılması, kanunların çağın koşullarına göre revize edilmesi gibi talepler vardı (Hanioglu, 1985, s. 1383-1386). Tüm bu sosyo-politik pratikler, bizzatihi siyasal sembolizmin tipik anlatımında yer alan çarpıcı örnekleri oluşturmaktadır. Gerçekleştirilmesi hedeflenen reformlarla geleneksel olarak kodlanan toplumun siyasi tercihlerinin, kimliklerinin ya da davranışlarının dönüşmesi amaçlanmıştır. Topluma reformların benimsetilmesi ile modern toplumun meşruiyeti güçlendirilmek istenmektedir.

29 Ekim 1923'te Cumhuriyet'in ilan edilmesiyle hayata geçen reformların temelinde yukarıda bahsedilen ve Osmanlı İmparatorluğu'nun son iki yüzyılında gerçekleştirilen modernleşme çabaları yer almaktadır. Türkiye'de modernleşme ve siyaset arasında sıkı ilişki var olagelmıştır. Siyaset ve modernleşme bağlamını oluşturan temel etmenler ise aydınların, bürokratların ve siyasetçilerin anılan süreç içinde devlet politikalarını oluşturmalarındaki belirleyici rolleri olmuştur. Daha açık ifade etmek gerekirse, güçlü toplumsal değişim taleplerine rağmen Türk modernleşmesinin ana niteliği elitler tarafından oluşturulmuştur (Karakaş 2022, s. 114).

Cumhuriyet Türkiye'si kurulduğu dönemin Batı dünyasında benimsenen değerlerin yarattığı ivme ile hareket ederek 3 Mart 1924 halifeliğin kaldırılması, 3 Mart 1924 Tevhid-i Tedrisat Kanunu, 25 Ekim 1925 Kıyafet Kanunu, 24 Kasım 1925 Şapka Kanunu, 30 Kasım 1925 Tekke ve Zaviyelerin Kapatılması, 17 Şubat 1926 Medeni Kanun, 1 Kasım 1928'te Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki hakkındaki kanunları kabul etmiştir. Burada en önemli dinsel sembollerden biri olan hilafet kaldırılarak, laik sisteme kapı aralanmış ve seküler yaşam tarzının esas alınacağı beyan edilmiştir (Tazegül, 2005, s. 102; Tunaya, 2016, s. 110). Benzer şekilde özellikle Kıyafet Kanunu'nun çıkarılması ve şapka sembolü üzerinden yapılandırılan yeni cumhuriyetçi söylem kendisine dayanacağı sembolik anlatıyı da yaratmış olmaktadır. Zira Kıyafet kanunu ve Şapka Kanunu Batı tipi görünüme sahip modern insanı sembolize eder. Nitekim bu husus geçmişte II. Mahmut tarafından daha dar çerçevede askerin fes kullanması pratiğinde ortaya konmuştur (Kırpık, 2007, s.15).

20. yüzyılda Batı'da gelişen siyasi ve sosyal olayların yaratmış olduğu değişim Türkiye'yi de derinden etkilemiş ve bu bağlamda Türkiye'de Batı'dakine benzer yeni kimlik oluşturma sürecinde sembolik anlatım ve sembollere başvurulmuştur. Tek Parti döneminde benimsenen ideolojik çerçeveye uygun yaratılmak istenen yeni toplumsal yapı için sembolik uygulamalar sıkça kullanılmıştır. Cumhuriyet ile gelişen yeni siyasal rejim, toplumu istediği şekilde dönüştürmek ve ulusal bir kimlik oluşturmak amacıyla kadının kamusal alanda görünür ve eşitliğine dair semboller, Harf Devrimi, Şapka Kanunu'na dair görseller kullanarak sembolik bir anlatım yoluna gitmiştir. Cumhuriyeti kuran seçkinler bu amaçla oldukça yoğun semboller kümesi kullanarak toplum üzerinde etkili olmaya çalışmışlardır (Aslan, 2022, s. 387-389).

Çalışmamızda Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ve Tek Parti döneminde modernleşme anlamında değişim ve dönüşümü sağlayan farklı olgular kendilerine has sembolleri ile analiz edilmektedir. Ancak modernleşmeyi anlatan somut olgulara dair semboller içinde kadın, Harf Devrimi ve Şapka Kanunu esas alınarak değerlendirmeler yapılmış ve bu çalışmamızın sınırlarını oluşturmaktadır.

Nitekim Cumhuriyet yönetici eliti, siyasal programlarını hızlıca gerçekleştirmek için gündelik hayatın birçok safhasında sembollere başvurmuştur. Şalvar yerine pantolon giyen, fes yerine şapka takan, Arap harfleri yerine Latin harfleri ile okuyup yazan ve dolayısıyla sağdan sola değil soldan sağa hareket eden yeni insan modeli batılı, çağdaş, eğitilmiş, aydın olarak sembolize edilmiştir. Burada modernleşmenin önemli bir sembolü olan kadın imgesi yeniden oluşturulmuş ve Cumhuriyet kadını mefhumuna ulaşılmıştır. Bu çerçevede Cumhuriyet öncesi dönemde kullanılan gündelik kıyafet ve yaşam biçimi artık geri kalmanın sembolü olarak anlatılmış, yerine ilerlemenin sembolü olarak Batı tarzı giyim ve

yaşam pratiği ikame edilmeye çalışılmıştır. Örneğin, fesin yasaklanarak şapka takılmasının zorunluluk haline getirilmesi, Arap alfabesinin yerine Latin alfabesinin konulması ve bunlara dair sembollerin sözlü ve yazılı olarak medyada yer alması politik sembollerin ne denli yoğun kullanıldığının açık göstergeleridir. “Kravat takma, sakal ve bıyık kesmek, tiyatroya gitmek, çatalla yemek yemek, egzersiz yapmak, karı kocaların sokaklarda el ele yürümesi, balolarda dans etmesi, el sıkışması, sokakta şapka takması ve soldan sağa yazması ilerici, medeni ve ideal cumhuriyetçi bir bireyi tanımlayan ritüeller arasındaydı” (Göle, 1996, s. 60). İktidara gelen yeni Cumhuriyet eliti, yeni bir anlam dünyasını kendine has siyasi sembollerıyla yaratarak iktidarını tahkim etme, sürdürme ve bu amaçla toplumu harekete geçirmek için belli bir sorun alanını görünür kılıp, kendi bağlamında çözüm üretme yoluna gitmiştir. Nitekim Atatürk bu süreç dahilinde Batılı gibi giyinen, Latin harfleriyle yazan başöğretmen sembolüyle vasıflandırılmıştır (Aslan, 2022, s. 391).

Tüm bu çabaların hedefi, geleneksel olandan uzaklaşıp modern olanı yakalamak ve çağdaş medeniyet seviyesine yükselmektir. Modern toplumsal yapıda inşa edilen sembollerle amaçlanan geleneksel olarak kodlanan Osmanlı’dan kopuş ve modern olan Batı ile yakınlaşmadır. Nitekim Cumhuriyet’in ilanından sonra yönetici elitler daha radikal değişim ve düzenlemelerle geçmişin belli dönemleriyle tamamen bağlarını koparmayı amaçlamıştır (Karakaş, 2022, s. 117). Ancak unutulmaması gereken bir husus, yukarıda da değinildiği gibi Cumhuriyet döneminde hedeflenen Batılılaşma çabası kaçınılmaz olarak Osmanlı İmparatorluğu’nda başlamıştır.

Modernleşmenin felsefi temellerini oluşturan modernite olgusu geleneksel değer yargılarından farklı olarak bireyi ve özellikle kadın bireyi sosyal hayatın merkezine taşımaya çalışmıştır. Bu ilkeye uygun olarak gelişen Cumhuriyet modernleşmesi de değişim ve dönüşümü kadın sembolü üzerinden sunmaya çaba göstermiştir. Çağdaş siyasal ideolojilerin amaçlarını ifade ederken kullanmış olduğu kadın imgesi, Türkiye Cumhuriyeti’nin taşıyıcı ideolojisi olan Kemalizm tarafından sıkça kullanılmış ve görselleştirilmiştir. Muasırlaşmak, çağdaşlaşmak, batılılaşmak ve Avrupa’ya yöneldiğini göstermek bakımından tahayyül edilen kadın imgesi dönüştürücü temel politik bir sembol vasfını taşımıştır. Bu yeni kadın imgesi, geçmişten kopuşu ifade ettiği kadar yeni ve medeni olan Batı ile iletişim kurma yolu olarak da düşünülmüştür. Cumhuriyetin çizdiği kadın sembolü, sadece görsel bir değişim ile sunulmamış aynı zamanda kendisine yönelik sosyal, politik ve hukuki hakların verildiği güçlü bir politik imge olarak da kurgulanmıştır. Örneğin, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlandığı iddiası, seçme ve seçilme hakkı, çalışma hakkı gibi haklar yeni siyasal rejimin vurguladığı önemli bir simge olmuştur. Kemalizm bu çabasıyla kadını kamusal olarak görünür kılarak medeni olma kriterini “Cumhuriyet kadını” sembolü üzerinden anlatmaktadır (Göle, 1991; Gül, Alican ve Gümüşoğlu, 2015, s. 89-91).

Batılılaşma ve sekülerleşme çabasında olan Türkiye Cumhuriyeti’ni benimsediği Kemalist ideolojinin temel imgelerinden biri olarak kadını seçmiştir. Buna göre kadın, yeni doğmakta olan özgür ve modern ulusun ana sembollerinden biri olarak ders kitaplarında, gazetelerde ve posterlerde tasvir edilmiştir. Tasvir edilen kadın modern, meslek sahibi ve sosyal hayatta yer alan aktif ve eşit birey olarak ulusuna hizmet eden değerli bir varlıktır (Bozdoğan, 2001). Bu çerçevede resmedilen kadın imgesi üzerinden verilmek istenen mesajın muhatabı sadece Türk toplumu olmayıp aynı zamanda uluslararası toplumdu. Burada tipik bir örnek olarak, Tek Parti döneminde düzenlenen 1920 ve 1930’lu yıllardaki güzellik yarışmaları gösterilebilir. Türk toplumuna hitap etmeyi amaçladığı kadar Batı dünyasına da Türkiye’nin ne kadar modern ve Batılı olduğu gösterilmeye çalışılmıştır. Bu yarışmalarda özellikle kadının örtüsüz olarak sunulması, geçmişle olan bağın koparıldığı ve Türkiye’nin Batılı bir kimliğe büründüğü iddiasını yansıtmaktadır (Shissler, 2004, s. 109).

Cumhuriyet’in kurulmasıyla birlikte politik olduğu kadar temel kültürel değişimlerden biri, 1 Kasım 1928’de TBMM’de kabul edilen Harf Devrimi ile Arap harflerinin yerini Latin harflerinin kullanılmasının kabul edilmesidir. Görsel olarak kullanma niteliği yüksek olan alfabe değişimi, çağdaşlaşmanın politik dili olarak sıkça kullanılan sembollerden biri olmuştur. Kemalist ideoloji taraftarları yapılan bu değişimi bir devrim olarak nitelendirerek modern ulus devletin oluşturulması açısından başat kültürel bir aşama olarak görmektedir (Akşin, 2010, s. 201-202). Arap harflerinin Latin harfleri ile değiştirilmesi okuma yazma kolaylığı sağladığı (Sarıkoyuncu-Değerli, 2009, s. 35) retorikini kullanmış olsa da asıl amaç yaratılmak istenen yeni çağdaş ve seküler toplumun geçmişle olan bağını ortadan kaldırmaktır (Karpas, 2020, s. 153). Feroz Ahmad (2009, s.102)’a göre, Türkiye’de gerçekleştirilen harf devrimi, Batı ile iletişimi güçlendirirken Doğu ile ilişkisini zayıflatmıştır.

Okuma yazma kolaylığı sağladığı iddiasıyla yapılan Harf Devrim'i, amaçlanmış ve amaçlanmamış birçok sonuç yaratmıştır. Burada harf değişiminin başöğretmen imgesiyle görselleştirilmesi Batılı eğitim sisteminin benimsendiğini gösteren önemli bir sembol olmuştur (Bozaslan, 2013, s. 35-36). Harf değişimi, ulusal bazda önemli etkiler oluşturmuş, okullaşmanın artması ile eğitimin temelinde yer almıştır. Ancak bunun ötesinde alfabe değişikliği Batı basınında yer alan haberlerde, Türkiye'nin doğulu olmaktan çıktığı ve Batılı olmaya başladığı şeklinde yorumlanmıştır. Türkiye'nin Arap kültürünün etkisinden çıkarak, çağdaş Batı uygarlığını benimsemeye başladığı yer almıştır. Çarpıcı örneklerden biri, Türkiye'nin Batılılaşma yolunda olduğu algısı ile National Geographic Magazine, 1929 yılında özel bir sayıda Harf Devrimi'ni dünyaya sunmuştur. En dikkate değer iddialardan biri de İtalyan Messaggero yayın organının Harf İnkılabını, Türk Rönesansı olarak vasıflandırmasıdır (Kısıklı, 2010, s. 117-118).

Kadın imgesi, harf değişimi ve şapka giyme zorunluluğu çalışmanın ana üçlemesi olarak Türk modernleşmesinin sembolik etkileşim mantığını anlamak bakımından önemli unsurlardır. Birey olarak kadına dair sembolik imgelem ve harf değişikliğinin yaratmış olduğu sembolik görselin yanında giyim tarzı, şapka imgesi üzerinden modern yaşamın sembolü olarak kabul görmüştür. II. Mahmut'un askeri sınıf için sarık yerine fesi kullanmasına benzer şekilde Osmanlı'da modernleşmenin simgesi olan fesin yerini Türkiye Cumhuriyeti'nde şapka alarak güçlü bir modernleşme sembolü olmuştur (Kırpık, 2007, s. 15). Sarığın yerine fesin kullanılması ve fesin yerine şapkanın geçmesi ile giyim kuşamda şalvarın yerine pantolonun tercih edilmesi antagonistik tarihsel pratiğin Türkiye'de ortaya çıktığını gösteren tipik örneklerdir. Zira şapka ve pantolon sadece birer kıyafet olmayıp, sembolik olarak geçmişten yani gelenekselden olandan kopuşu ve yeni yaşam biçimi ve toplum tahayyülünü ifade etmektedir. Batılılaşmanın temel dinamiklerinden biri haline gelen ve bir kanun ile ifade edilen şapka giyme zorunluluğu toplumu yaptırımlarla değiştirmenin mantığını ifade eden çarpıcı bir semboldür.

Şapka kanunu ile arzulanan toplumu yaratmanın zorluğu, Batılı yaşam tarzının şekilsel olarak kolayca kurulabileceği yanılgısından kaynaklanmaktadır. Batılı kurumları, Türkiye'de oluşturma çabası Tanzimat'ta başlayan bir süreç olmasına rağmen başarılması oldukça zor bir hadisedir. Esasta yaşanan bu zorluğun gölgelemesi ya da gerçekleştirildiğinin gösterilmesi amacıyla yapılan Şapka Kanunu, sadece şekilsel bir sembol olmayıp geçmişe bir tür meydan okuma eğilimi olarak da yorumlanabilir (Mardin, 2021, s. 238-245).

İkonik bir tasavvur olarak şapka giyme zorunluluğu II. Mahmut örneğinde olduğu gibi devlet teşkilatını ve toplumu dönüştürmenin politik söylemi olarak gerçekleşmiştir. Cumhuriyette yaşanan bir modernleşme sancısı olarak fes-şapka çatışması geleneksel ile çağdaş olan arasında ortaya çıkan ayırmda yatmaktadır (Kırpık, 2007, s. 15).

Bir dönemin modern sembolü olan fes artık gericiliğin sembolü olarak kabul edilmekte ve ilerici olabilmek için şapkanın giyilmesi zorunlu hale getirilmiştir. Nasıl ki Osmanlı'nın son döneminde modernleşmenin sembolü fes iken, Cumhuriyet'te bunun yerini şapka almıştır. Dolayısı ile fes ya da şapka giyim biçimi, tarzın ötesinde politik bir sembol olarak modernleşmenin taşıyıcı ögesi olma statüsüne yükselmiştir (Ertugay, 2021).

Semboller çok sesli, çok anlamlı ve bağlamsaldır. Modernleşmenin sembolü olarak çalışmada ele alınan kadın sembolü, Harf Devrimi ve Şapka Kanunu bağlamında ele alınan ifadeler sembollerin anılan çoklu muhtevasını ortaya koymaktadır. Bu noktada fes ya da şapka nesnesinin doğasında kıyafet olmak dışında nesnel bir anlamı yoktur. Toplumsal olarak inşa edilen anlamdan da anlaşılacağı üzere, anlam ve nesne arasında mantıksal bir bağ olmayabilir. II. Mahmut ile kullanılan ve sarık karşısında olumlu bir anlama sahip olan fes, yüklenen sembolik anlam nedeniyle anlam değişimi yaşamıştır. Şapka için oluşturulan modernliğin sembolü ile fese olumsuz bir anlam yüklenerek, fes geleneksel olana ait olarak tanımlandı. Burada sembollerin dil kullanımı ile anlamlarının toplumsal alanda oluşturulduğu ve oluşturulan anlamın değişebileceği ya da aynı sembolün farklı toplumlar için aynı anlama gelmediği görülmektedir. Modernleşme olgusuna daha mesafeli yaklaşanlar için fesin anlamı ile modernleşme taraftarlarının aynı nesneye yüklediği anlam farklılaşmaktadır. Bahsedilen toplulukların siyasi tercihleri, kimlikleri ve davranışları oluşturulan sembollerden etkilenmektedir. Toplumlar modernleşme sembollerine, onlar için taşıdıkları anlama göre davranış sergilemektedir. Bu durum ilericilik ve gericilik kavgasını da beraberinde getirmektedir (Kırpık, 2007, s. 15).

Fes örneğinde görüldüğü gibi giyim kuşam konusunda yapılan düzenlemeler, Cumhuriyet'in kurucu aktörleri için çağdaşlaşmanın, gericilikten kopmanın siyasi sembolüyken, bu yaklaşıma karşı duran İslami ve geleneksel kesimler için zorunlu olarak fes yerine şapkanın takılmasının anlamı dini inancı terk etmek ve geleneksel değerlerden uzaklaşmaktır. Bu iki karşıt yaklaşımda görüldüğü üzere fes ve şapka gibi nesnelere yüklenen çelişik anlamlar, aynı sembolün farklı iki dünya görüşünü temsil ettiği ve siyasal bilinci bu bağlamda oluşturma gücüne sahip olduğudur (Baker, 1986, s. 80-81). Çalışmada bahsedildiği üzere devletler siyasi sembollerini toplumlara benimsetebilmek için bazen iş birliği yapabilmektedir. Ancak iş birliği her zaman mümkün olmamakta ve devletler bu durumda güç kullanarak da amaçlarını gerçekleştirebilmektedir. Türkiye'de özellikle Harf Devrimi ve Şapka Kanunu kapsamında iş birliği yapılamadığı noktada topluma hukuki yaptırımlar uygulanması bu noktada örnek teşkil etmektedir. Arap harflerinin kullanılması ve şapka takmama belli bir ceza tayin edilerek hukuki yaptırıma tabi tutulmuştur (Baker, 1986, s.81; Cumhuriyet Ansiklopedisi: 1923-1940, 2003, s. 111).

5. Tartışma ve Sonuç

İnsanlar arasında dilsel bir iletişim aracı olan sembol, aynı zamanda toplumun ortak değerlerini ifade eder. İnsanlar semboller aracılığı ile ortak anlam setleri inşa eder. Nesnelerin doğasında anlam yoktur, anlam toplumsal olanla kurulan etkileşim sonucunda oluşur. İnşa edilen anlam çok sesli, anlamlı ve bağlamsaldır. İnsanlar ise nesnelere oluşan anlama göre davranır. Aynı sembole yüklenen farklı anlamlar, farklı davranışlara neden olabilmektedir. Siyasetçiler de meşruiyetlerini güçlendirmek ve toplumu harekete geçirme süreçlerinde sıkça sembollere başvurmaktadır. Siyasi semboller toplumun siyasi tercihlerini, kimliklerini ve davranışlarını etkilemek için kullanılır. Siyasiler hedefledikleri amaçlara ulaşmak için toplumu ikna etmeye ve toplumla iş birliği oluşturmaya çalışır. Ancak iş birliğinin oluşturulamadığı durumlarda siyasiler toplumda zorlayıcı araçlara başvurmaktadır.

Siyasi otorite olarak devlet, Türkiye'de modern kimliğini inşa etmek için çeşitli siyasi sembollere başvurmuştur. Bu çalışmada kadın, harf değişikliği ve şapka gibi siyasi semboller sembolik etkileşim teorisi ile analiz edilmiştir. Anılan modernleşme sembollerini ile inşa edilen anlam modern, çağdaş, batılı, seküler insan, toplum ve siyasal sistemi esas almaktaydı. Osmanlı'nın son iki yüz yılında başlayan modernleşme hareketleri, Cumhuriyet reformlarıyla somutlaşmıştır. Gerçekleştirilen reformlar ile geleneksel olarak kodlanan toplumun siyasi tercihlerinin, kimliklerinin ve davranışlarının modern bağlamda dönüşmesi amaçlanmıştır. Nitekim geleneksel olarak sembolize edilen Osmanlı'dan kopuş ve modern Batı ile yakınlaşmak amacıyla Cumhuriyet elitleri, yoğun bir şekilde siyasi sembollere başvurmuştur.

Modernleşmenin önemli sembolü olan kadının geleneksel değer yargılarından farklı olarak sosyal hayatın merkezine taşınması, geleneksel olarak tanımlanan fes yerine şapka giyme zorunluluğunun getirilmesi, Arap alfabesinden Latin alfabesine geçilmesi ve eski alfabenin kullanılmasının yasaklanması Türk toplumunu Batılı olmaya yaklaştıracak semboller olarak öne çıkarılmıştır. Anılan semboller ile verilmek istenen mesaj sadece Türk toplumuna yönelik değildir, asıl hedef uluslararası toplumdur. Batı dünyasına Türkiye'nin ne kadar modern olduğu gösterilmek istenmiştir. Modernleşmeyi esas alan reformlar ile Batı ile iletişim güçlendirilirken, Doğu ile mevcut olan bağ zayıflatılmıştır.

Kadın sembolü, alfabe değişikliği ve şapka giyme zorunluluğu bağlamında ele alınan ifadeler sembollerin çok sesli, çok anlamlı ve bağlamsallığını ortaya koymaktadır. Şapka ya da fes nesne olarak doğasında bir anlam taşımamaktadır. Ancak toplumsal olarak inşa edilen sembolik anlam sonucunda şapka modern olanı temsil etmektedir. II. Mahmut döneminde modernliğin sembolü olan fes, Cumhuriyet Dönemi'nde anlam değişimi yaşamış ve geleneksel olana işaret etmiştir. Şapka ise modern olanın sembolü olmuştur. Burada sembollerin dil kullanımı ile anlamlarının toplumsal alanda oluşturulduğunu ve oluşturulan anlamın değişebileceğini ya da aynı sembolün farklı toplumlar için aynı anlama gelmediği görülmektedir. Toplumlar modernleşme sembollerine, onlar için taşıdıkları anlama göre davranış sergilemektedir. Fes örneğinde görüldüğü gibi giyim kuşam konusunda yapılan düzenlemeler hem modernleşme yanlıları hem de muhafazakâr kesimler tarafından farklı şekillerde yorumlanmıştır. Aynı sembol, bir kesim için modernleşmenin simgesi olurken, diğer kesim için geleneksel değerlere karşı bir tehdit olarak algılanmıştır. Bu iki karşıt yaklaşımda görüldüğü üzere fes ve şapka gibi nesnelere yüklenen çelişik anlamlar, aynı sembolün farklı iki dünya görüşünü temsil ettiği

ve siyasal bilinci bu bağlamda oluşturma gücüne sahip olduğudur. Devletler siyasi sembolleri toplumlara benimsetebilmek için bazen iş birliği yapabilmektedir. Ancak iş birliği her zaman mümkün olmamakta ve devletler bu durumda güç kullanarak da amaçlarını gerçekleştirebilmektedir.

Kaynakça

- Ahmad, F. (2009). *Modern Türkiye'nin Oluşumu* (8.Basım). İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Akşin, S. (2010). *Kısa Türkiye Tarihi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Aslan, S. (2022). Symbolic Politics and Contention in the Turkish Republic. G. M. Tezcür (Ed.), *The Oxford Handbook of Turkish Politics içinde* (ss. 387–406). Oxford: Oxford University Press.
- Ateş, T. (2010). *Türk Devrim Tarihi* (6. Basım). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Baert, P.(2005). *Philosophy of the Social Sciences*. Cambridge, UK: Polity Press.
- Baker, P. L. (1986). The Fez İn Turkey: A Symbol of Modernization?. *Costume*, 20(1), 72-85.
- Blumer, H. (1969). *Symbolic Interactionism: Perspective and Method*. California: University of California Press.
- Bozaslan, B. M. (2013). *Modernleşme ve Eğitim: Türkiye'de Modern Eğitimin İnşası (1923-1938)*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bozdoğan, S. (2001). *Modernism and Nation Building: Turkish Architectural Culture in the Early Republic*. Seattle: University of Washington Press.
- Choudhury, E. (2004). The Politics of Symbols and the Symbolization of 9/11. *The American Journal of Islamic Social Sciences*, 21(1), 74-96.
- Cohen, A. (1979). Political Symbolism. *Annual Review of Anthropology*, 8, 87–113.
- Cumhuriyet Ansiklopedisi: 1923-1940. (2003). Cilt: 1. 4. Basım. Yayın Kurulu: Hasan Ersel, Ahmet Kuyaş, Ahmet Oktay, Mete Tuncay. İstanbul: Yapı Kredi.
- Edelman, M. J. (1964). *The Symbolic Uses of Politics*. Illinois: University of Illinois Press.
- Ertugay, F., (2021). Sarık'tan Fes'e, Fes'ten Şapka'ya Gâvurluk Asrılık Tartışmaları ya da Modernliğin Eşiği Olarak Biçim. Ertugay, F. (Ed.), *Türk Modernleşmesi Nesneler ve Semboller içinde* (ss.17-39). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Eryılmaz, B. (2017). *Tanzimat ve Yönetimde Modernleşme*. İstanbul: İşaret Yayınları.
- Geertz, C. (1973). *The Interpretation of Cultures: Selected Essays*. New York: Basic Books.
- Griffin, E. M. (2012). Symbolic Interactionism of George Herbert Mead. E. M. Griffin, A. M. Ledbetter, & G. G. Sparks (Eds.), *A First Look at Communication Theory içinde* (8.Baskı., ss. 54–66). Columbus: McGraw-Hill.
- Göle, N. (1991). *Modern Mahrem*. Metis Yayınları: İstanbul
- Göle, N. (1996). *The Forbidden Modern: Civilization and Veiling*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Gül, S. S., Alican, A., ve Gümüsoğlu, F. (2014). Cumhuriyetin Aydınlanma Sembolleri: Kadınlar ve Köy Enstitüleri. *MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, 89-114.
- Hall, P. M. (1972). A Symbolic Interactionist Analysis of Politics. *Sociological Inquiry*, 42(3-4), 35-75.
- Hall, S. (Ed.). (1997). *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. London: Sage Publications in association with The Open University.
- Hanioglu, Ş. (1985). Batıcılık. *TCTA. Cilt: 5*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Hart, K. (1999). Images and Aftermaths: The Use and Contextualization of Atatürk Imagery in Political Debates in Turkey. *Political and Legal Anthropology Review*, 22(1), 66–84.

- Helle, H. J. (2005). *Symbolic Interaction and Verstehen* (Vol. 4). New York: Peter Lang.
- James, W. (1948). *Essays in Pragmatism*. New York: Hafner Publishing Company.
- Järvinen, M. (2020). Symbolic Interactionism as Analytical Tradition. M. Järvinen ve N. Mik-Meyer (Eds.), *Qualitative Analysis: Eight Approaches for the Social Sciences* içinde (ss. 27–50). London: SAGE Publications.
- Karakaş, M. (2022). Türk Modernleşmesi Üzerine Değerlendirmeler. *Sosyologca*, 24, 109- 120.
- Karpat, K. H. (2020). *Kısa Türkiye Tarihi 1800-2012* (10. Basım). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kertzer, D. I. (1988). *Ritual, Politics, and Power*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Kırpık, C. (2007). Osmanlı İmparatorluğu'nda Modernleşme Sancıları, Fes-Şapka Çatışması. *Toplumsal Tarih*, 162, 14-22.
- Kısıklı, E. (2010). Harf İnkılabı'nın Türk ve Dünya Basınındaki Yankıları. *Erdem*, (56), 115–160.
- Klatch, R. E. (1988). Of Meanings and Masters: Political Symbolism and Symbolic Action. *Polity* 21(1), 137–154.
- Lewis, B. (1968). *The Emergence of Modern Turkey*. Oxford: Oxford University Press.
- Mardin, Ş. (2021). *Türk Modernleşmesi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mead, G. H., (1913). The Social Self. *Journal of Philosophy, Psychology and Scientific Methods*, 10(14), 374-380.
- Mead, G. H. (1962). *Mind, Self, and Society*. Chicago, IL: University of Chicago.
- Mik-Meyer, N. (2020). Symbolic Interactionism, Stigma and Othering. M. Järvinen ve N. Mik-Meyer (Eds.), *Qualitative Analysis: Eight Approaches for the Social Sciences* içinde (ss. 51–72). London: SAGE Publications.
- Pascale, C. M. (2011). *Cartographies of Knowledge: Exploring Qualitative Epistemologies*. London: SAGE Publications.
- Platt, J. (1996). *A History of Sociological Research Methods in America, 1920–1960*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Reynolds, L. T.(2003). Intellectual Precursors. L.T.Reynolds ve N.J.Herman-Kinney (Eds.), *Handbook of Symbolic Interactionism* içinde (ss. 39–58). Walnut Creek, CA: AltaMira Press.
- Rose, A. (1962). A Systematic Summary Of Symbolic Interaction Theory. Arnold Rose (Ed.). *Human Behavior and Social Processes* içinde (ss.3-19). Boston: Houghton Mifflin.
- Sarıkoçuncu Değerli, E. (2009). Amerikan Basınında Türk Harf ve Dil Devrimi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23, 1-5.
- Shissler, H. A. (2004). Beauty is Nothing to be Shamed of: Beauty Contests as Tools of Women's Liberation in Early Republican Turkey. *Comparative Studies of South Asia, Africa, and the Middle East* 24. 1, 107–122.
- Tazegül, M. (2005). *Modernleşme Sürecinde Türkiye*. İstanbul: Babil Yayınları.
- Theiler, T. (2017). Political Symbolism. F. M. Moghaddam (Ed.), *The SAGE Encyclopedia of Political Behavior* içinde (ss. 633–634). SAGE Publications.
- Tunaya, T. Z. (1983). Batılılaşmada Temel Araştırmalar ve Yaklaşımlar. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, Gen.Yön. Murat Belge, C.1. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tunaya, T. Z. (2016). *Türkiye'nin Siyasi Hayatında Batılılaşma Hareketleri* (3. Basım). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Zaslavskaya, O. (2022). *Symbolic Aspect of Politics. Sworld-Us Conference Proceedings*, 103–107.

Zürcher, E. J. (2017). *Turkey: A Modern History* (revised edition). I.B. Tauris.

Research Article

Sembolik Etkileşim ve Siyasal Modernleşme Bağlamında Türk Modernleşmesinin Sembolik Kodları

Symbolic Interaction and the Symbolic Codes of Turkish Modernization in the Context of Political Modernization

Didem GEYLANI

Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Siyasal Bilgiler Fakültesi

didemgeylani@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-4865-1975>

Extended Abstract

A symbol is not merely a stimulus; it gains meaning through the value attributed to it. Symbols are not only a means of linguistic communication between people, but also tools that express shared values, facilitate social harmony, and enable people to understand one another. Through symbols, people interact with the world and environment in which they live. This interaction is not only physical but also has social content. The aforementioned roles that symbols play in social life constitute a fundamental issue in the social sciences in terms of understanding social and political phenomena. The effort to explain and understand social interaction based on symbols has given rise to the symbolic interactionism approach. Studies aimed at examining and understanding human behavior within individual and group dynamics have positioned symbolic interactionism as an important approach in the process.

Symbolic interactionism, as a theory, method, and technique that explains, interprets, and analyzes references to and meanings of symbols formed in group life, has also undergone a process of meaning expansion. The common sets of meanings that emerge in interactions between people regarding symbols form the main theme of symbolic interactionism. Influenced by pragmatism and Cartesian dualism, symbolic interactionism is today more of a synthesis of Charles Horton Cooley's concept of the "looking-glass self" and Mead's sociological perspective as interpreted by Herbert Blumer. Mead's extension of the subject-object distinction, which is a psychological problem, into sociology is an attempt to find a theoretical solution to the subject-object distinction. Cooley used Mead's understanding as a tool for analyzing social events in contemporary symbolic interactionism.

Although the roots of symbolic interactionism lie in Mead's work, Herbert Blumer was the first to use the term symbolic interaction. Blumer named the study conducted at the University of Chicago in 1937 on the use of symbols "symbolic interaction." Blumer established three fundamental principles upon which the symbolic interactionism approach is based. These are the fundamental principles of meaning, language, and thought.

Symbols not only serve to construct social order, but also increase hope and create expectations in social life. Politicians frequently resort to political symbols to come to power, maintain their power, and regulate social life. Political symbolism is noteworthy because the political content of modern concepts such as social order, morality, and law is quite dominant and distinct. Political symbolism examines representations that have the effect of changing the feelings, thoughts, and behaviors of individuals or society regarding politics.

In this study, in order to discuss and analyze the issues mentioned in the symbolic interaction approach, it is first necessary to reveal what symbols mean in the social science literature and, accordingly, what kind of method symbolic interaction is. After addressing the symbolic interaction approach, the study touches upon political symbolism and what political symbols are and for what purposes they are used. Subsequently, based on symbolic interaction theory, the study evaluates the modernization process that emerged during the founding of the Republic of Turkey, focusing on women, the alphabet reform, and the hat law, which constitute the scope of our study. Women, the alphabet reform, and the hat, as political symbols, are analyzed in this study using the symbolic interaction approach. Political symbols are effective tools in making ideological, identity, value, and political attitudes meaningful to society. The Republic of Turkey also resorted to various symbols while severing its cultural ties with the past and developing a new political culture program within the framework of its modernization goals. In this context, women were used as symbols of social transformation in the effort to become Westernized. The alphabet reform was designed to symbolically create a new form of communication and transform cultural memory. With the introduction of compulsory hat-wearing, the hat became a political symbol and was accepted as the visual symbol of the modern individual. These symbols have been used as both persuasive and coercive tools to instill the idea of modernization in society. Thus, they have served as powerful political symbols that express the difference between the traditional and the modern, while also highlighting the distinction between East and West. In this context, the study emphasizes the multiplicity of meanings of symbols and selects three of the many representations used in Turkish modernization as primary examples. It then discusses how political transformation and identity construction were achieved through these symbols.

Indeed, all political and social events that took place from the Ottoman Empire to the Republic of Turkey have expressed themselves linguistically and symbolically. In this context, the symbolic framework of modern transformations in Turkish politics has been examined based on symbolic interaction, one of the powerful approaches put forward in social theory. Within this framework, it is possible to establish the trajectory of political change in Republican Turkey by evaluating the symbols corresponding to expressions such as progressivism, reactionism, traditionalism, modernity, secularism, science, reason, modernization, the free individual, and the woman of the republic.

As a political authority, the state has resorted to various political symbols to construct its modern identity in Turkey. The meaning constructed by modernization symbols such as women, the alphabet change, and the hat, analyzed in this study using symbolic interaction theory, was based on modern, contemporary, Western, secular people, society, and the political system. The modernization movements that began in the last two centuries of the Ottoman Empire were concretized with the reforms of the Republic. The reforms aimed to transform the political preferences, identities, and behaviors of a traditionally coded society within a modern context. Indeed, in order to break away from the traditionally symbolized Ottoman Empire and to align with modern Western values, the elites of the Republic intensively resorted to political symbols.

Since its founding, the Republic of Turkey has frequently resorted to political symbols it assumed to be modern, secular, and scientific, within the framework of its goal to build a new social order, modernize, and create Western-style individuals. However, this process constituted a socio-political practice that had been observed in the last two centuries of the Ottoman Empire before the Republic's founding and was perceived as modernization or Westernization. The Republic of Turkey, in turn, sought to accelerate this process by constructing new arguments around certain symbolic forms. This change and transformation is an ongoing process that continues to exist in various dimensions to this day.

The goal of all these efforts is to move away from the traditional and embrace the modern, thereby rising to the level of contemporary civilization. The symbols constructed in the modern social structure aimed to break away from the Ottoman Empire, which was traditionally coded, and to align with the modern West. Indeed, after the proclamation of the Republic, the ruling elites aimed to completely sever ties with certain periods of the past through more radical changes and reforms. The image of women, the change in alphabet, and the obligation to wear hats are important elements in understanding the symbolic interaction logic of Turkish modernization as the main triad of the study. Alongside the symbolic imagery created by the change in alphabet and the symbolic visual of clothing style, the image of the hat has been accepted as a symbol of modern life.

Symbols are multifaceted, rich in meaning, and contextual. The symbol of the woman, examined in the study as a symbol of modernization, and the expressions discussed in the context of the Alphabet Reform and the Hat Law reveal the multifaceted nature of symbols. At this point, the object of the fez or hat has no objective meaning beyond being an item of clothing. As can be understood from the socially constructed meaning, there may not be a logical connection between meaning and object. The fez, which was used during the reign of Mahmud II and had a positive meaning in contrast to the turban, underwent a change in meaning due to the symbolic meaning it was loaded with. By loading the fez with a negative meaning, it was defined as belonging to the traditional, in contrast to the symbol of modernity created for the hat. Here, it can be seen that the meanings of symbols are created in the social sphere through the use of language, and that the created meaning can change or that the same symbol may not have the same meaning for different societies. For those who take a more distant approach to the phenomenon of modernization, the meaning of the fez differs from the meaning that supporters of modernization assign to the same object. The political preferences, identities, and behaviors of the communities mentioned are influenced by the symbols created. Societies behave towards symbols of modernization according to the meaning they carry for them. This situation has also brought about the struggle between progressivism and conservatism.

The shift of women—a key symbol of modernization—from traditional value judgments to the center of social life, the introduction of the obligation to wear hats instead of the traditionally defined fez, the transition from the Arabic alphabet to the Latin alphabet, and the prohibition of using the old alphabet have been highlighted as symbols that would bring Turkish society closer to Westernization. The message conveyed by these symbols is not only directed at Turkish society; the main target is the international community. The aim was to show the Western world how modern Turkey had become. While reforms based on modernization strengthened communication with the West, existing ties with the East were weakened.